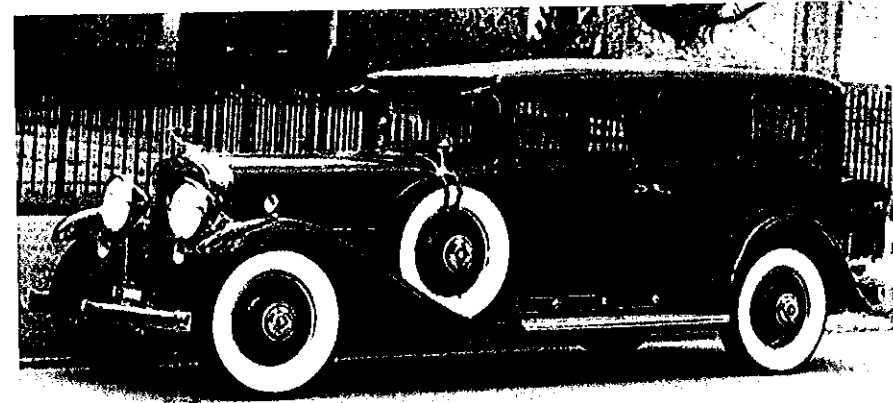




MED HERRSKAPET I BAKSÄTET

En privatchaufförs dagbok om en Riviera resa våren 1930.

Högskolan i Skövde

Västergötlands museum

Självbiografiskt berättande under 200 år

Uppsats, VTT 2006

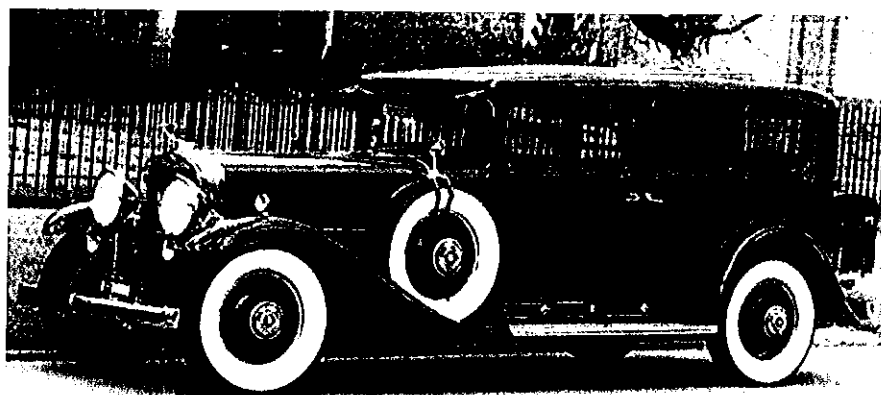
Barbro Wireen, artikelförfattare

Britt Liljewall, handledare

Tillägg till uppsatsen: Sven Winqvists far var från Norra Lundby.
Chauffören Mattias Karlsson bodde många år i Varnhem.

Inledning

En liten anteckningsbok med svarta vaxdukspärmar i min mosters kvarlåtenskap fångade min uppmärksamhet. Den visade sig vara skriven av hennes make Mattias Karlsson under en Rivieraresa våren 1930. Den är mycket lättläst, skriven med jämn och vacker handstil och med förvånansvärd god meningsbildning. Mattias hade gått i 6-årig folkskola på 1890-talet och skriften uppvisar en hel del gammalstavning. Tillförlitligheten skulle jag vilja taxera till 100%-ig, varenda liter påfylld bensin är noterad och alla start- och ankomsttider. Den är säkert som ett stöd för minnet men den tjänar också som tidsfördriv under resan eftersom han reste utan familj eller vänner. I stort sett är den skriven dag för dag och han kommenterar allt som är sevärt, nytt och främmande för honom. Dagboken blir på så sätt ett tidsdokument som för oss 75 år tillbaka i tiden (2006) och ger oss en bild av tidens teknikutveckling, trafik-förhållanden, överklassens fritidsnöjen och mycket annat. En sak lyser med sin frånvaro, han skriver inte ett ord om politik eller ekonomi. Eftersom dagboken innehåller ett ”utifrån perspektiv” kan den vara av allmänt intresse och inte endast vara ett bidrag till släktforskning.



MED HERRSKAPET I BAKSÄTET

En privatchaufförs dagbok om en Riviera resa våren 1930.

Högskolan i Skövde
Västergötlands museum
Självbiografiskt berättande under 200 år
Uppsats, VTT 2006
Barbro Wiren, artikelförfattare
Britt Liljewall, handledare

Tillägg till uppsatsen: Sven Winqvists far var från Norra Lundby.
Chauffören Mattias Karlsson bodde många år i Varnhem.

Inledning

En liten anteckningsbok med svarta vaxdukspärmar i min mosters kvarlåtenskap fångade min uppmärksamhet. Den visade sig vara skriven av hennes make Mattias Karlsson under en Rivieraresa våren 1930. Den är mycket lättläst, skriven med jämn och vacker handstil och med förvånansvärd god meningsbildning. Mattias hade gått i 6-årig folkskola på 1890-talet och skriften uppvisar en hel del gammalstavning. Tillförlitligheten skulle jag vilja taxera till 100%-ig, varenda liter påfylld bensin är noterad och alla start- och ankomsttider. Den är säkert som ett stöd för minnet men den tjänar också som tidsfördriv under resan eftersom han reste utan familj eller vänner. I stort sett är den skriven dag för dag och han kommenterar allt som är sevärt, nytt och främmande för honom. Dagboken blir på så sätt ett tidsdokument som för oss 75 år tillbaka i tiden (2006) och ger oss en bild av tidens teknikutveckling, trafik-förhållanden, överklassens fritidsnöjen och mycket annat. En sak lyser med sin frånvaro, han skriver inte ett ord om politik eller ekonomi. Eftersom dagboken innehåller ett "utifrån perspektiv" kan den vara av allmänt intresse och inte endast vara ett bidrag till släktforskning.

Anteckningar gjorda under Europarean april-maj 1930.

Anteckningarna är gjorda av Mattias Karlsson (1886 – 1967), privatchaufför hos Sven Winqvist och det är dessa dagboksanteckningar som skall ge oss inblick i hur en semesterresa på 1930-talet kunde upplevas av en anställd. Resenären var Sven Winqvist och hans hustru Hilda samt deras son Åke c:a 18 år gammal och resan företogs med bil, en ny Cadillac.

Sven Winqvist (1876-1953), mest känd som uppfinnare av det tvåradiga sfäriska kullagret och grundare av Sv. Kullagerfabriken i Gammelstaden i Göteborg 1907, var på 1930-talet en av de stora inom svensk industri. Tillsammans med 12 medarbetare startade han 1905 SKF och 10 år senare sysselsatte fabriken 4 000 man. Han nöjde sig inte med att utveckla SKF som hade försäljningskontor i Paris, Duisburg och Finland och agenturer i Australien och Sydamerika. Den 1:a utlandsfabriken invigdes i England 1922, hans motto var "att ägna människors ständiga uppmärksamhet" och det ledde honom in på många områden t.ex. vapenfabrik i Bofors, 1916 köpte SKF Hofors järnbruk för att kunna utveckla ett högklassigt stål, vidare biltillverkning, han var med och startade Volvo 1926. Han blev så småningom överhuvud för 50 000 människor. Efter 1919 då han på grund av sviktande hälsa slutade som VD för SKF stod han kvar i styrelsen, 1938-1953 som dess ordförande. Andra företag där han omväxlande var styrelseledamot, ordförande och VD var Bofors, Volvo, SV Flygmotor, Nyqvist o Holm, Skandinaviska Banken, SAAB; Sveriges Industriförbund och Allm. Exportföreningen (Skara Tidning 21 april 1942).

1930, då den aktuella resan ägde rum bodde Hildur och Sven Winqvist på Remningstorp i Västergötland, en gård som han köpt redan 1912 (Ahlberg o Kardell 1997).

Resan startade från Remningstorp 7/4 och målet var Rivieran med ett längre uppehåll i Monte Carlo 13 dagar, Vichy 14 dagar och Zürich 9 dagar, med hemresdagarna blev det iallges 58 dagar. Eftersom de inte hade bråttom blev det ganska korta etapper med övernattningar i Göteborg och sedan i Halmstad, Köpenhamn, Haderslev, Hamburg 3 nätter, Kassel, Frankfurt am Main, Strassbourg, Besancon, Avignon och de anlände till Monte Carlo 19/4. Efter 13 dagar i Monte Carlo vände man norrut igen mot Vichy 4/5 för en 2-veckors vistelse. Den 19 maj gick resan vidare över Geneve, Interlaken mot Zürich där man stannade i 9 dagar. Där blev hemlängtan tydligen stor och det gick fort hemåt över Märentheim, Berlin, Sassnitz, Malmö, Göteborg och Remningstorp. (för reserouten se karta).

Att vara på resa i 58 dagar är ingen liten sak. Reser man tillsammans med familjen eller med goda vänner kan resan bli en stor upplevelse, redan planeringen är ett stort nöje, att utse intressanta resmål och läsa in sig på dem är berikande. För Mattias Karlsson förelåg inget av detta. Han lämnade hustru och 3 tonårsbarn hemma och hade inget med planeringen av resan att göra. Hans uppgift var att köra sin arbetsgivare, herrskapet kallade han dem kollektivt, vid tilltal Doktorn och Frun, dit de önskade komma och att sköta bilen, vilken han genomgående benämnde vagnen, Cadillacen eller kärran.

Hans trognaste resesällskap blev dagboken åt vilken han anförtrorde sig nästan varje dag under hela resan. Genom att gå igenom den skall jag försöka ge en bild av vad han fick ut av sin kombinerade tjänste- och semesterresa. Under de 22 resdagarna var han ju i full tjänst, under de 36 liggastilladagarna förekom endast 4 -5 kortare åkturer och han hade mycket "egen" tid.

Att inte behärska något främmande språk är ju en begränsning vid utlandsresor och den okunskapen beklagade han på flera ställen i dagboken, men kompenserade det med god iakttagelseförmåga och reflektioner över vad han såg.

Resan började i ett lynnigt aprilväder och det hängde med ända ner till Rivieran. Det innebar att vagnen blev smutsig och Mattias Karlsson fick lägga ner mycket tid på biltvätt varje dag, men det gjorde han gärna, en skinande blank Cadillac är ju en fröjd för varje öga och speciellt för en chaufför. T.o.m. vid färjeläget i Hälsingborg skaffade han sig ett par spanner vatten så att han kunde skölja av skånejorden "man är väl fosterländsk så man inte tar med för mycket av Sveriges jord till Danmark". Tull- och passkontrollen vid överresan till Danmark sköttes av en representant för KAK så Mattias Karlsson hade bara att tänka på högerkörningen på danska sidan. Han hade varit i Köpenhamn tidigare och de milen mellan Helsingör och Köpenhamn räckte gott för att öva upp den färdigheten.

Man anlände till Köpenhamn vid 17-tiden och tog in på Hotell D'Angleterre, man bodde genomgående på hotell, och även Mattias Karlsson fick ett rum där. Han sparade biltvätten till nästa dags morgon och tog en promenad på stan och kom lagom för att höra det "vackra klockspelet" från rådhuset.

Torsdagen den 10 april, efter 2 timmars arbete med vagnen, fortsatte resan över Själland mot Korsör där man tag färjan över till Fyn. Överfarten tar 1½ timme och då bjöd Doktorn på en god lunch. Vid Middelfart tog man sig över till Jylland, passerade Kolding och stannade över natt i Hadeslev. Här åt Mattias Karlsson middag på egen hand och besökte en biograf på kvällen. Även fredag var en resdag med Hamburg som slutmål.

På två hela sidor i dagboken beskriver Mattias Karlsson landskapet och trafiksituationen mellan Köpenhamn och Hamburg. De genomkorsade vida slätter på 10-15 meter breda snörräta vägar, asfaltbelagda eller av betong eller stensatta. Hastigheten var begränsad till 50 km/tim och den respekterades inte alls. För att inte bli omkörd hela tiden måste man hålla 70 km/tim, mest blev det 80-90". Jag blev ganska snopen då jag själv kör med styvt 85 och i alla fall blir Mattias Karlsson omkörd ganska kvickt." Vagnen gick som en klocka men Mattias Karlsson hade märkt att motorn blev "gladast" om den fick Shell bensin, med Pratts var det inte så.

I Hamburg tog man in på Hotell Altentick och där delade Mattias Karlsson rum med Åke, "de bodde som furstar riktigt luxuöst". På kvällen gjorde de sällskap ut på stan för att roa sig som man gör i de större världsstäderna där restaurangerna är öppna till kl. 4 på morgonen men så länge var vi inte kvar. På lördagen var han ute ensam och studerade framförallt trafiken, den flöt fram i en ständig ström och snabbt, stora lastbilar med 1 och 2 släp i högerfil och mindre bilar körde om i 70 km/tim i vänsterfilen, han kunde inte fatta att det gick vägen. "Om det kom 50 bilar med samma hastighet i Skara skulle varenda skarapolis få skräck".

Lördagkvällen tillbringade han på hotellet med brevskrivning, han ville ej gå ut ensam för språkets skull. På söndagen besökte han Hagenbäcks djurpark på eftermiddagen och på kvällen träffade han två norska chaufförer och de beslöt att studera nöjeslivet tillsammans. De förrrade sig först in i St Paulins kineskvarter, men de fann att det var för ruskigt där och hittade till slut en trevlig restaurang i ett annat kvarter. Han noterade att det fanns en dansbana mitt i lokalen och att det förekom på de flesta nöjeslokaler.

Måndag 14 april var det avresa från Hamburg mot Kassel med lunchuppehåll i Braunschweig. Härifrån var terrängen kuperad med åtföljande "stora backar och skarpa S-kurvor". Kassel bjöd på idel regn och avsatte inga spår i dagboken. Mellan Kassel och Frankfurt am Main var avståndet endast 18 mil men det blev en besvärlig körning eftersom vägen var dålig med gropar, stora backar och hemska kurvor. Bebyggelsen tätnade, byarna låg tätt, det vimlade av folk i alla åldrar, höns, ankor, gäss och t.o.m. svin gick lösa på vägarna, men också kor som dragdjur och det tog en rundlig tid att köra om sådana ekipage.

I gengäld fick man tillfälle att beundra de vackra omgivningarna Överallt utefter vägarna var det alléer, på långa sträckor dubbla rader med äppel- och päronträd som stod i full blom, "en så vacker syn för en nordbo att jag ej kan beskriva den, den måste ses".

Efter övernattning i Frankfurt am Main blev nästa etappmål Strassburg. Pass och tullkontroll gick smärtfritt utan bagagevisitering, snabbt körde man över Rhen och var över på franska sidan och tog in på Hotell Maison Rouge.

Nu blev det riktigt svårt för Mattias Karlsson med språket. Han skulle ställa in bilen i ett visst garage och fick en karta med garaget inprickat men insåg att han inte kunde klara av att både köra och orientera sig efter kartan, så han stannade på en bensinstation och lyckades med teckenspråk göra tydligt att han önskade lots. Det hela ordnade sig men inte helt enligt ritningarna. På morgonen dagen därpå när Mattias Karlsson letade sig fram till garaget med hjälp av kartan, fanns där ingen Cadillac. Vad göra? Han skrev Schweden, Cadillac R 466 på en lapp och personalen ringde runt och hittade vagnen och var vänliga att köra honom till rätt ställe. Slutet gott allting gott.

Onsdag 16 april start Strassburg 13.15 i regnväder, trots regnet "har det varit underbart". Färden gick längs bergskedjan Vogeserna på idealiska vägar i en dalgång med en vacker flod i botten. Det var en gudomlig blandning av försommar och vinter. I dalarna och på sluttningarna frodig grönska och alla fruktträden i blom men uppe i bergen låg snön kvar. I närheten av fästningsstaden Belfort svävade en zeppelinare över dem "en kolossal tingest i luften". De stannade och beskådade den, kunde läsa både nummer och namn "Graf Zeppelin". Den måste ha varit på allas läppar då den i aug-sept. 1929 gjorde en jordenruntflygning,

På kvällen hamnade man i en gammal "trångbodd" stad vid namn Besancon. Här fick Mattias Karlsson matbekymmer. Han komponerade med hjälp av lexikon en middag bestående av potatis, revbensspjäll, smör, bröd och kaffe. Den fanns tydligen inte på dagens meny för han fick vänta en rundlig tid innan maten kom på bordet, men han tröstade sig med att det var gott.

Nästa övernattning skedde i Avignon, "en gammal fin stad", det var meningen att man skulle stannat två nätter men det bästa hotellet var fullbokat och det som stod till var ej till belåtenhet, så resan fortsatte direkt till Monte Carlo. På sista sträckan från Cannes valde man en strandväg utefter Medelhavet och "det var verkligen värt en timmes längre resa. Här kunde man se att man kommit in i trakter där miljonärerna inte var sällsynta. Villorna, riktiga sagoslott, voro rikligt hängande på klipporna "omgifna af palmer och andra sydländska trädslag". De anlände till Monte Carlo vid halv åttatiden 19 april. "Då vi åkte in i staden var belysningen tänd överallt och här uppe i hjärtat av staden är som en kristallsalong.

Hela spelbankens väggar äro belysta med osynliga lampor utvändigt, vad skall det inte vara invändigt?" Inget i dagboken tyder på att Mattias Karlsson fick uppleva spelbanken invändigt. Pingsten i all ära, men påsken blev för Mattias Karlsson en hänförelsens tid, då han ingående studerade parken runt casinot och beundrade utsikten över Medelhavet. "Att stå där cirka 25 m över vattnet och blicka ned över Medelhavet vackra vatten, med små motorbåtar och segelbåtar, där ligger penningmatadorernas eleganta lustjakter stora som vanliga ångbåtar prydda med vederbörande nations flagga, är en syn som aldrig går ur minnet om man blir aldrig så gammal." Likadant var det med casionoparken med dess palmer och blomgrupper, båda med inmonterande lampor som gav ett "sagolikt skimmer" åt det hela. För att inte tala om fontänen med dess pulserande olika höga vattenpelare belysta i olika färger. Där låg Liseberg på efterkälken. När det gäller casionopubliken var han inte lika imponerad. "Den är så blandad den gärna kan vara. Alla folkraser nog, rika matadorer och fattiga satar, ansikten som verkar bovar och fnask, unga vackra damer halvnakna som kan komma blodet att pulsera häftigare hos äldre gubbar, damer målade i rött och vitt som en ny ladugård och gamla käringar så fula att man faktiskt kan bli mörkrädd".

På påskdagskvällen efter middag som Mattias Karlsson avåt i sällskap med ett 50-tal "gäster och betjäning", bjöd Åke på bio, men eftersom de redan sett den aktuella filmen hemma, gick de istället ut och tog en bier och ett glas likör. Det finns inte så många ställen att välja på för enkelt folk.

På annandagens förmiddag skötte han om "sin vagn", den hade stått orörd på påskdagen, "som svensk firar jag åtminstone påskdagen". På eftermiddagen blev det en långpromenad genom staden, där han bl.a. skärskådade bilarna, som var gamla och illa skötta, dåligt tvättade upptill och inte alls nedtill. Mer tillfredsställelse skänkte utsikten över Medelhavet, han satt på soffor vid havsstranden och njöt av den "storslagna utsikten". Italiens höga bergstoppar tornar upp över viken. "En syn som icke unnas en nordbo med mindre han har mycket pengar eller gynnas af turen att i kapitalets tjänst få tillfälle se något vackert". På kvällen blev det en promenad till casinoparken igen där han njöt av den vackra belysningen, "men mäst af allt tjusas ögat af den underbara fontänen". På hotellet väntade sedan fyra dagar gamla svenska tidningar.

Tisdagen 22 april åkte han i sällskap med Åke till en verkstad i Nice för att justera bakfjädrarna på vagnen. Detta arbete kunde inte göras på dagen och de lämnade den på verkstaden, tog en promenad på strandpromenaden, en tur med hästdroska och åt lunch på en restaurang och sedan tog de en buss tillbaka till Monte Carlo. Vid dagboksskrivandet på kvällen skrev han att han glömt att nämna en "raritet" som fanns på hotellet, nämligen en "störväxt tvättakta man" i grann uniform med stora medaljer på bröstet, det var en glad och språksam "kille".

På onsdagen gjorde Åke och Mattias Karlsson ett besök på det berömda oceanografiska museet och akvariet, det senare var inriktat på djupvattensdjur och där fanns fiskar fångade på 6 000 m djup. Där fanns mycket att se och lära. Tillbaka till hotellet åkte de spårvagn, till skillnad från den vackra naturen var spårvagnarna eländiga, "smutsiga utvändigt och ostädade invändigt och verkade som skulle de vilken minut som helst falla i en hög".

På kvällen skulle han få träffa en svensk chaufför som en tysk dito tipsat om, men ingen svensk kollega dök upp.

Så småningom kom tysken med sin bil och körde honom upp till Wikanderska villan uppe på berget, det var där den svenske chauffören André var anställd och han var i tjänst hela kvällen. Men Mattias Karlsson fick i alla fall hälsa på honom och blev bjuden dit vid ett senare tillfälle. Den tyske chaufförens arbetsgivare var på middag hos Wikanders och Mattias Karlsson fick åka tillbaka med dem till hotellet.

På torsdagen hämtade Mattias Karlsson vagnen i Nice och sedan gjorde han en annan bekantskap men det rörde sig om tyskar så det var svårt att "resonera". Fredagen däremot var en angenäm dag med många upplevelser. Mattias Karlsson tog en spårvagn till Wikanderska villan, han fick gå den sista branta biten. André var hemma och blev ledig på eftermiddagen. De begav sig ytterligare 200 meter upp i bergen till en gammal befäst korsikansk by vid namn Roquebrune, enligt historien den äldsta byn på den delen av kusten. Fästningen var numera bara ruiner med några få urskiljbara rum. De besökte byns kyrka, "kyrkans inre går ej att beskriva, man formligen greps af beundran för den konst som kunde åstadkommas för så länge sedan". Utanför kyrkan fanns en minnesvård rest över alla i världskriget stupade byinvånare, de räknade till 88 st, en stor summa för en så liten by. Andra iakttagelser som hamnade i dagboken var att föraren och konduktören i spårvagnen rökte ogenerat och även chaufförer med eller utan passagerare. Vidare såg han ett zigenarfölje som förflyttade sig, en lastbil som drog två cirkusvagnar plus en liten personbil, alla överfulla med vuxna och barn. Och så beskrev han den Wikanderska villans underbara trädgård och den enorma växtligheten, han räknade upp ett otal olika blommor och träd.

På lördagen åkte Doktorn en "liten promenad" på en väg som klättrade högst upp på berget från Monte Carlo till Nice. Mattias Karlsson kastade då och då ett öga ut över djupet och det kändes riktigt obehagligt och osäkert på den smala vägen. Han tog sitt sedvanliga kaffe med likör eller cognac och så hade han fått låna en kamera med vilken han förevigade några motiv från Monte Carlo. På söndagen skrev han några brev som omväxling med promenaderna, stämningen verkade något dämpad och såg fram emot förflyttningen om några dagar. Men på måndagen var det aktiviteter igen, han körde herrskapet till badet och sedan till en mycket vacker restaurang mitt emellan Monte Carlo och Nice där "vi lunchade". Och så blev han bekant med en italienare Victor Rocca som varit i Sverige några gånger och talade god svenska och som hade en svensk fästmo i Nice. De tre strålade samman utanför casinot på kvällen.

Under tisdagen var han med herrskapet i Nice och åt lunch, "de tycktes liksom jag vara roade af litet ombyte".

På Valborgsmässaafon åkte Mattias Karlsson och hälsade på André och ville ha med honom till Nice på kvällen för att fira Valborg men han var inte ledig, så det blev endast Rocca med fästmo och Mattias Karlsson. De var på en musikrestaurang och det blev en trevlig afton. Även 1 maj firade Mattias Karlsson med Rocca, de spelade svenska grammofonskivor hemma hos denne och gick sedan på nöjeslokalen på kvällen.

Fredagen 2 maj avresa till vattenkurorten Vichy över Nimes, där man övernattade och där Mattias Karlsson hann bese den romerska amfiteatern som var ombyggd till tjurfäktningsarena. Men han greps mest av berättelserna om förföljesen av de kristna under romerska kejsartiden, då människor spärrades in på arenan och rovdjuren överföll dem.

Andra dagens körning blev en ansträngande sådan med klättring upp och ner utmed bergsslutningarna (han skrev Pyrenéerna men det var väl snarare Centralmassivet). Han beskrev ingående körlektioner, hur han ibland måste backa i hårnålskurvorna och "anlita ettan" och sedan rusa motorn för att få i tvåan, men Cadillacen skötte sig fint.

I Vichy fick han litet men trevligt rum på 6:e våningen med utsikt över halva staden. Han hade turen att genast träffa en svensk, det var kammarherre Trolls chaufför Jönsson, och bankdirektör Wallenbergs chaufför väntades dit inom kort. På matbordet som rymde 30-35 personer blev han först placerad i den franskatalande delen men i den engelskatalande delen fanns en danska. Hon styrde om att Mattias Karlsson fick flytta dit. Dit kom även en svenska, överstinnan Lovéns kammarjungfru. De hade trevligt värre. Det blev inte tid för dagligt skrivande, dagboken har "återigen fått ligga i glömska". En dag arbetade han på verkstaden med fjädrarna på vagnen och en annan dag fick han av en tysk tips hur man tar bort asfaltstänk på hjulfälgarna. Det fanns en vätska Dissolvent som avlägsnar fläckarna direkt och det var han mycket nöjd med.

För övrigt blev det många promenader tillsammans med Jönsson och efter några dagar fick de ihop ett pokergång: Åke, Jönsson, Mattias Karlsson och Pix (chauffören). De satt på ett café under lummiga träd med en bier och spelade halva dagen.

Lördagen 10 maj och söndagen 11 maj låg han sjuk i hög feber tydligen orsakad av förstoppning, för han botades med laxering. Åke kom till honom med mat och dryck och tidningar. Jönsson besökte honom två gånger dagligen. När han tillfrisknat hade han den enda körningen på hela tiden i Vichy. Doktorn skulle träffa generalkonsult Norling från Paris. Var mötet ägde rum framgår ej av dagboken.

Måndagen den 19 maj var det uppbrott igen, nu styrdes kosan mot Zürich, det blev två övernattningar, först i Geneve och sedan i Interlake. "Det är omöjligt att beskriva hur vackert Schweiz är i allmänhet, men i synnerlighet städerna har en överdriven luxuös prakt." Beträffande körningen var det ett "formligt" klättrande upp och ner mellan sommar och vinter, på 1500 m höjd låg snön meterdjup och i dalarna blommade fruktträden för fullt. Han var glad över att det fanns Shell bensin i Schweiz för då kunde han justera tillbaka tändningen och bensinblandningen till normalläget igen. Den franska bensinen hade varit "konstig". I Interlaken hade han den första punkteringen efter över 400 körda mil, men det upptäckte han i garaget och där fanns hjälp att få så det avlöpte lyckligt.

Fredagen 23 maj justerade han bromsarna på vagnen, inte för att det behövdes precis men för att ha något att göra, tog sedan en promenad för att köpa tidning och då såg han att det var torghandel. Trädgårdsmästare och lantbor hade små kärror som de drog själva och tog hjälp av St Bernhardshundar, säkert en lättnad i de branta backarna. Vidare tjänstgjorde hundarna som vakter om ägaren behövde avvika från sitt marknadsstånd. På kvällen stötte han ihop med Åke, som föreslog att de skulle studera nöjeslivet i Zürich, vilket Mattias Karlsson med glädje accepterade. En skylt lockade med orkester och sång och de stegade in och tog en bier, men de blev inte långlivade på det stället, så många hemska tjocka käringar hade de aldrig sett på en gång. Det värsta var när en matrona på minst 100 kilo sjöng med en stämma som "i det fria nog hörts tio mil". De flydde stället och hittade i stället en American Bar. Här var det trevlig musik och dans och de tog in en flaska gott vin och njöt av det och av folklivet.

Mattias Karlsson tyckte att det var intressant att se lite av den lägre klassens nöjesliv även här, även om det inte gick upp mot detsamma i Hamburg.

På lördag kom det dåliga nyheter, Frun hade blivit sjuk, fått halsböld och Mattias Karlsson körde henne till RK-kliniken där hon blev inlagd. Det kunde alltså bli någon avresa på måndag som var planerat. Det gjorde Mattias Karlsson besviken för han längtade hem.

Söndag eftermiddag, var Åke och Mattias Karlsson ute på upptäcksfärd, de tänkte ta en bergbana upp till en utsiktspunkt men de missade stationen. Det var kortare avstånd till utsiktsplatsen än till bergbanan, men betydligt brantare förstås. Men belöningen infann sig i en bedrövad vacker utsikt. På kvällen gick de på bio.

Nu följde fyra långtråkiga dagar i väntan på att Frun skulle bli frisk så att hemresan kunde starta. Han tog långa promenader i stadens utkanter, upp till tre timmar "det gör den lata kroppen gott". Han satt på något café med en sejdel dunkel bier och i dagboken beskrev han de vackra naturscenerierna, tanken gick till hembygden i Västmanland där han mindes platser med liknande vyer. Han längtade hem till Remningstorp, i drömmen var han där nästan varje natt.

På måndagen besökte han zoologiska trädgården och på tisdagen blev han tilltalad av en tysktalande dam som var ute och plockade blommor i utkanten av staden. Han förstod till slut att hon ville låna hans kniv för att ansa blomstjälkarna, och sedan gjorde de sällskap in till staden. Hon lärde honom blommornas namn på tyska och ville veta de svenska namnen. Hon var chaufförshustru och skulle hem för att laga mat till sin make. Den promenaden hade gärna fått vara längre för den var lärorik och stimulerande. På kvällen mötte han en halvfull kypare på stan och denne gav honom en hel flaska vin och det blev sängfösaren av den.

På torsdagen var det Kristi Himmelsfärdsdag. Frälsningsarmén tågade genom staden under sång och musik och mycket folk var i rörelse, så finkladda att Mattias Karlsson inte ville gå ut eftersom han inte hade civila kläder med sig att byta till.

Äntligen hemresedag fredag den 30 maj efter det att Frun visat upp sig för läkaren, kl 11 förmiddag bar det av. Det var meningen att man skulle ha övernattat i Stuttgart, men efter en liten "dryckesrast" frågade Doktorn om Karlsson orkade köra till kl 10 på kvällen. "Ja med någon matrast skall jag köra till frukost i morgon, svarade jag". Och de hamnade i Märentheim för natten. Även nästa dag körde han 12 timmar och de anlände Berlin något över kl 10 på kvällen. Det var Mattias Karlsson som fick avgöra hur långt han ville köra och han var både utvilad och motiverad för en snabb hemresa. I Berlin stannade man en dag, gjorde en rundtur till Postdam och Wannensee där de lunchade. På återvägen in till Berlin körde de på en bana med fri fart och testade Cadillacen, den orkade upp i 124 km/tim.

Åska, häftiga regnskurar och en viss trötthet efter hetskörningen från Zürich fick Mattias Karlsson att stanna inne på hotellet på kvällen. Det hade funnits planer på att herrskapet skulle ta tåget till Sassnitz men de skrinlades och alla gjorde sällskap i bilen. Efter middag i Stralsund färjade man över till Rügen och vid ½ 2-tiden på natten avgick färjan från Sassnitz mot Malmö. Detta är den sista etappen som beskrivs i dagboken och den är daterad 3 juni i Göteborg. Förmodligen fortsatte man genast till Remningstorp.

Diskussion

Vad fick Mattias Karlsson ut av sin resa?

En stor del av dagboken upptar naturbeskrivningar, gång på gång överväldigas han av landskapets skönhet, det går ej att beskriva, det måste ses, kommer att stanna på näthinnan hela livet, går aldrig ur minnet om man blir aldrig så gammal, är några uttryck för hans känslor inför blommande fruktträd, alplandskapets storhet, Medelhavets blå vatten och de stora lyxbåtarna, den frodiga växtligheten i de vackra trädgårdarna och inte minst den underbara parken utanför casinot i Monte Carlo med dess avancerade fontäner.

Andra naturanknutna upplevelser söker han upp i djurparker och det oceanografiska museet i Monte Carlo, arkitektur och konst går nästan spårlöst förbi. Den svenska folkskolan har väl varken då eller nu gett tillräckliga kunskaper för att man skall kunna njuta av dessa konstater. Ett annat intresse intimt förknippat med hans yrke är trafikförhållandena ute i Europa. Han redogör för vägarnas beskaffenhet och iakttar trafiken inne i stadskärnorna och förundras över hur tätt och snabbt den flyter. Bilarna och spårvagnarna i Monte Carlo får däremot inget högt betyg, illa skötta, smutsiga och nästan fallfärdiga är omdömet. Man förstår att han njuter av att hålla "sin vagn" ren och blank.

Under hela resan träffar han då och då Åke och de roar sig med biobesök, gör utflykter i bergen och frekventerar nöjeslokaler. Både i Monte Carlo och Vichy träffar han svenska kollegor som han umgås med flitigt, och det betyder mycket i hans välbefinnande, det förstår man då man läser om vistelsen i Zürich, utan kollegor, arbete och med hemlängtan blir dagarna långa.

Vad får jag som läsare för bild av personen M Karlsson?

Med tjugo år bakom sig som yrkeschaufför framstår han som en skicklig bilförare som behärskade både körtekniken och bilens alla delar. Genom att manipulera en del med inställningar får han motorn att acceptera även den "konstiga" franska bensinen och fjädringen justerar han efter körning på dåliga och gropiga vägar. Han är noga och plikttrogen, passar alla tider på minuten och är diskretionen själv. Inte ett enda ont ord skriver han om vad herrskapet gjorde under upphållen i Monte Carlo och Vichy, jag förmodar att det var yrkeskodex att inte skvallra om sin principal.

Annars är han mycket social, pratglad och humoristisk. Han beklagar ju att det inte gick att "resonera" med de tyska chaufförerna han träffade på grund av språksvårigheterna. Det svenska språket behärskade han desto bättre. Han skriver klart och tydligt, lite gammaldags sirligt och mycket njutbart utan några som helst kraftord. Man kan lätt tänka sig en nutida kommentar till de smutsiga bilarna i Monte Carlo, den vore säkert svavelosande. Enda gången han tar i riktigt är när han beskriver de "hemska tjocka käringarna" på 3:e klassens lokaler i Monte Carlo och Hamburg. Men det var före den globala fetmaexplosionen och överviktiga personer fortfarande ovanligt.

Han har ingen reselektyr med sig hemifrån. En gång fick han låna en bok av kollegan Jönsson och den sträckläste han. Däremot läste han tidningar regelbundet, de var några dagar gamla. Han fick ibland herrskapets färdiglästa, ibland köpte han själv. Många förmögna svenskar bodde på Rivieran och i Schweiz och det var väl Sv. Dagbladet de läste. Mattias Karlsson kommenterar inte med ett ord världshändelser, politik eller ekonomi. Vi som matas dagligen med sådana nyheter kan nog inte sätta oss in i samhällsklimatet för 75 år sedan (2006) när inte ens radio var allemans egendom.

Litteraturförteckning

"Ge aldrig tapp" artiklar i Skara Tidning 21/4 1942

Olle Ahlberg och Lars Kardell "Remningstorp från herresäte till skogslaboratorium. Skara 1997

Svensk Uppslagsbok 1948 års upplaga. Malmö 1954

Källor

Mattias Karlssons dagbok april, maj 1930. Privat ägo

Bilagor

Karta över reserouten

Fotografier